

РЕЦЕНЗИЯ

за защита на дисертационен труд
на тема „**Конституционноправно регулиране на пенсионната система в Република Казахстан**” на докторант Акмарал Мукатаевна Суйменбаева, за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право, докторска програма Конституционно право

Рецензент: доц. д-р Галина Огнянова Йолова - Паскалева, Икономически университет - Варна, катедра „Правни науки“

Основание за изготвяне: първо заседание на научното жури, назначено със Заповед №110/20.02.2023 г на Ректора на ВСУ“Черноризец Храбър“

1. Общи данни за кандидата и за изпълнение на докторантския план

Акмарал Мукатаевна Суйменбаева е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка към катедра “Правни науки“ на Юридическия факултет при ВСУ „Черноризец Храбър“, професионално направление 3.6. Право, докторска програма Конституционно право, с тема на дисертационния труд „Конституционноправно регулиране на пенсионната система в Република Казахстан” и научни ръководител доц. д-р Емилия Сидерова, ВСУ и доц. д-р Андрияна Йовчева Андреева, катедра „Правни науки“, Финансово-счетоводен факултет на Икономически университет – Варна.

Докторантът е изпълнил своите задължения по индивидуалния план, предвиден в Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, както и в Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките” на ВСУ „Черноризец Храбър“. Дисертационният труд е

обсъден от катедра "Правни науки" към Юридическия факултет на ВСУ "Черноризец Храбър" и насочен за защита пред научното жури, назначено със заповед на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“.

Предвид изпълнението на установените изисквания за придобиване на научна и образователна степен доктор и с оглед предвидените дейности в индивидуалния докторантски план е **изпълнено следното:**

1. По темата на дисертационния труд авторът има публикувани общо **4 публикации** – научни доклада, в реферирани и нереперирани издания с научно рецензиране.

2. Дисертацията е изготвена и завършена в съответен на установените изисквания вид.

3. Съгласно приложената справка за наукометрични показатели по Професионално направление 3.6. “Право“ докторска програма „Конституционно право” (Таблица 1. Минимални изисквани точки по групи показатели за различните научни степени и академични длъжности), декларираните точки от кандидата по група показатели А са 50, а по група показатели Г – 35, което съответства на установените минимални изисквания за придобиване на образователна и научна степен доктор.

2. Обща характеристика и съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд следва класическата структура на подобен вид разработки и се състои от увод, три глави, заключение, приложение на използваната литература. Общият обем на труда е 193 стр., с балансиран предвид съдържанието на главите вид. Използваните литературни източници са 103, от които 20 нормативни акта, 73 научни публикации и 10 интернет

ресурса, което насочва към стабилна основа за извеждане на аргументирани и обосновани научни тези и предложения „de lege ferenda“.

Коректно и точно са очертани обекта, предмета, целите и задачите на изследването, както и относимата към разработката методология на научния анализ.

Изследването анализира конституционните и правни основи на пенсионната система в Република Казахстан, през призмите на историческо изследване във възникването и развитието ѝ, механизми за увеличаване влиянието на правното регулиране, както и актуално състояние на уредбата със съответните му анализ, предложения и изводи за усъвършенстване на нормите. В този смисъл разработката е подчертано **актуална** – тя изследва в цялост и предвид комплексния си характер казахстанската пенсионноосигурителна система в контекста на възгледите и философията на социалната държава и законодателните тенденции по установяване на свързаните с нея принципи, гарантиращи устойчивост и правна закрила на основни социални права. На тази плоскост се извеждат научни обобщения, изцяло в духа на разбирането за нуждата от цялостно и всеобхватно проучване консолидирането като конституционната норма на социалните права, включително правото на пенсионно осигуряване, и очертаване, чрез надлежен анализ на мястото им в системата на конституционните права и свободи и условията за тяхното ефективно прилагане в Република Казахстан. Подобни монографични изследвания, свързани със защитата на правото на социално осигуряване в Казахстан, както основателно докторантът подчертава, не са провеждани – факт, който затвърждава актуалността и новаторския принос на научната разработка.

Извършеното изследване очертава една стабилна теоретична систематика, комплексност и интердисциплинарност на научния анализ,

дообогатяващ, както общата осигурителноправна и конституционноправна доктрина, така и възможностите за усъвършенстване на законодателството в аспектите на нуждата от засилена адекватност на нормите и преодоляване на законовите несъвършенства.

Глава първа "Някои въпроси на конституционното и правно регулиране на пенсионната система на Република Казахстан" изследва пенсионното осигуряване в контекста на доктрината за конституционните социални права и на концепцията за социалната държава и присъщите ѝ принципи. Систематизирано се извеждат общите правни и конституционни принципи на пенсионното осигуряване в Република Казахстан, анализира се чрез съответния инструментариум за изследване, организационна структура на пенсионната система на Република Казахстан в нейното историческо и актуално състояние.

Глава втора "Правоотношения, възникващи в рамките на държавната пенсионна система" обхваща цялостно и детайлно проучване теоретичните основи на държавното регулиране на процесите по реформиране на пенсионната система, с присъщите ѝ проблеми на практическо прилагане, като чрез подчертано прескриптивна насоченост се извеждат обосновани препоръки за подобряване на дейността на недържавните пенсионни фондове в областта на управлението на пенсионните спестявания на гражданите.

Глава трета "Подобряване на функционирането на недържавните пенсионни фондове в пенсионните системи на България и Казахстан" съдържа анализ на необходимостта от усъвършенстването функционирането на недържавните пенсионни фондове в качеството им на субекти със стратегическо значение за развитие на пенсионните сектори, през призмата на сравнителноправното изследване с пенсионните системи на други

законодателства. В съпоставителен план и чрез надлежни и обосновани научни изводи се систематизира сравнителна оценка на финансовата дейност на недържавните пенсионни фондове в пенсионните системи на България и Казахстан с акцент на извеждане на основните и за двете системи приоритети на държавното регулиране в дейността на тези фондове.

Заключението обобщава основните резултати, изводите и приносните моменти на дисертационното изследване, практическите препоръки и някои от предложенията „de lege ferenda“ за усъвършенстване на нормативната рамка.

В тези аспекти, се дава едно цялостно интердисциплинарно правно изследване на института на правото на пенсионно осигуряване в контекста на конституционноправната и осигурителноправна доктрина. То напълно покрива и очертаваните от автора задачи, а именно – дефиниране на концепцията за основните социални права в Република Казахстан и определяне на тяхното място в системата на конституционните права и свободи, извеждане на обща правна характеристика на пенсионната система за пенсионно осигуряване на човека и гражданина в Република Казахстан и определяне степента на нейното съответствие с конституционните норми и естеството на социалната държавност, анализ на държавните и правни основи на организацията на образуването и дейността на капиталовия пенсионен фонд в Република Казахстан, сравнителноправно изследване с чуждестранния законодателен опит и практика, извеждане на обосновани препоръки за подобряване дейността на пенсионните фондове в Република Казахстан, механизми за защита на вноските на гражданите на Република Казахстан и определяне на начини за тяхното подобряване.

На базата на извършения анализ се извеждат както традиционните доктринални схващания, така и нови теоретични концепции, анализира се

относимата национална и международно правна уредба, както и се правят аргументирани предложения de lege ferenda за усъвършенстване на правната рамка.

3. Приносните моменти на дисертационният труд могат да бъдат изведени на следните нива:

3.1. Извършено цялостно, комплексно и интердисциплинарно изследване правото на социално осигуряване, респ. правото на пенсия в систематиката, принципите и философията на конституционната доктрина и през призмата на юридическото и философско разбиране за социалната държава

3.2. Изведен е систематичен анализ за идентифициране особеностите на консолидирането правото на пенсионно осигуряване в Република Казахстан в конституционните норми и механизми, които осигуряват ефективното им прилагане, чрез определяне мястото и ролята на социалните права в общата система на конституционните права и свободи. На нивото на последното се извежда обща правна характеристика на пенсионното осигуряване в Република Казахстан, като се очертава съответствието ѝ с конституционните норми и естеството на социалната държавност

3.3. Систематично и интердисциплинарно анализиране правните основи на организацията на образуването и дейността на капиталовия пенсионен фонд в Република Казахстан

3.4 Проведен исторически и практически анализ на механизмите за прилагане на конституционното право на пенсионно осигуряване, въз основа на актуалното – нормативно и практическо състояние на пенсионната система в Република Казахстан

3.5 Актуален, сравнително – правен анализ на пенсионноосигурителните системи на България и Република Казахстан на нивото на който се извеждат изводи и обобщения с конкретна прескриптивна насоченост

3.6. Проведен сравнително – правен анализ на чуждестранния опит и законодателства в държавното и правното регулиране на пенсионните фондове

3.7 Изведени и обосновани са нови доктринални дедукции, касаещи нови подходи в разбирането на системата на социалните права, на нивото на което се предлага разработване на научна на основа на основните понятия на социалното право в Република Казахстан, както и определяне на мястото им в системата на конституционните права

3. 8 Формулиране на предложения „de lege ferenda“, касаещи редакция на конкретни текстове или преформулирането им по начин, отчитащ в максимална степен духа на базисни правни принципи

3.9 Подчертано практическа ориентация на изследването, касаеща формулирането на обосновани изводи за реформиране на пенсионноосигурителните механизми, свързани в частност с:

- модернизация и подобряване на пенсионната система,
- осигуряване на правилни, компетентни и адекватни пенсионни плащания с цел формирането на достоен стандарт на живот в пенсионна възраст,
- разработване набор от мерки за допълнително регулиране на пенсионната система,
- създаването, от страна на държавата, на единно социално пространство с единна социална политика, което да насърчава трудовата миграция и да укрепва международните социални и икономически отношения.

Изведените от автора становища, обобщения и предложения „de lege ferenda“ са обосновани и аргументирани, постигнати с коректно използвана научна методология и успешно могат да бъдат **апробирани** в практиката на пенсионноосигурителните дружества, при бъдещи промени в законодателната уредба, както и в курсове за обучение като "Конституционно право на Република Казахстан", "Механизми за гарантиране на правата на човека", "Финансово право".

4. Автореферат

Авторефератът на дисертационният труд е изготвен в пълно съответствие – съдържателно и техническо с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките на ВСУ „Черноризец Храбър“ на ВСУ за защита на дисертация за получаване на образователна и научна степен доктор. Той отразява коректно основните постановки, резултати и приноси моменти на дисертационното изследване.

5. Препоръки и бележки

Към дисертационното изследване могат да бъдат отправени някои забележки и препоръки:

1. Наименованията на отделните глави започват с цифрова номерация, предхождаща заглавието, което би следвало да се коригира предвид установените изисквания,
2. На отделни места в изложението, параграфи започват с буквален цитат, без да се посочи под линия неговия източник(стр. 39, 52, 101,105 и др.)

3. Заключение би могло да е в по – разширен вариант и да съдържа и систематизира по – голяма част от изводите и предложенията „de lege ferenda“, направени по отделните части на труда,
4. Подредбата на източниците в използвана литература не следва установения порядък на подредба по азбучен ред, а и на места не отговаря на изискванията за библиографско описание(фамилия, име, наименование на публикацията, издателство, година и т.н),
5. При извеждане на приносните моменти в автореферата(стр. 29) е налице повторение на началните фрази в три от общо четири изречения, което би могло да се избегне чрез подходяща стилова и редакторска корекция.

Направените бележки са приоритетно технически и по никакъв начин не влияят към качеството на проведеното изследване и цялостната ми положителна оценка за него.

Заключение

Въз основа на гореизложеното давам изцяло положителна оценка на разработения дисертационен труд на тема „Конституционноправно регулиране на пенсионната система в Република Казахстан ”.

Предвид спазването на установените законови изисквания и изискванията на Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките на ВСУ „Черноризец Храбър“, *с убеденост предлагам на многоуважаемите членове на научното жури да присъдят на Акмарал Мукатаевна Суйменбаева образователната и научна степен „доктор“*

10.03.2023 г.

Изготвил:

/доц. д-р Г. Йолова – Паскалева/

